

СРПСКИ
МОЛИТВЕНИК

СПОМЕНИЦА
МИЛАНУ РЕШЕТАРУ

СРПСКИ МОЛИТВЕНИК. СПОМЕНИЦА МИЛАНУ РЕШЕТАРУ
1512–1942–2012

ACADEMIA SCIENTIARVM ET ARTIVM SERBICA

SECTIO LINGVISTICA AC LITTERARIA

FVN DATIO „GEORGIVS ZEČEVIĆ“ AD CYRILLICI ABECEDARII VSVM
TVENDVM AVGENDVMQVE

EVCHOLOGION SERBICVM
MEMORIAE MILAN REŠETAR
1512–1942–2012

Acceptum in Sectionis linguisticae ac litterariae conventu x,
qui habebatur die xxvii mensis Decembris, anno mxxvi,
auctoribus Predrag Piper et Jasmina Grković-Major,
illis Academiae sodalibus

Ediderunt

JASMINA GRKOVIĆ-MAJOR

VIKTOR SAVIĆ

BELGRADI

MMXVI

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

ФОНД „ЂОРЂЕ ЗЕЧЕВИЋ“ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ И ЗАШТИТУ
ЂИРИЛИЧКОГ ПИСМА

СРПСКИ МОЛИТВЕНИК
СПОМЕНИЦА МИЛАНУ РЕШЕТАРУ
1512–1942–2012

Примљено на X скупу Одељења језика и књижевности,
од 27. децембра 2016. године, на основу реферата академика
Предрага Пипера и академика Јасмине Грковић-Мејџор

Уредници
ЈАСМИНА ГРКОВИЋ-МЕЈЏОР
ВИКТОР САВИЋ

БЕОГРАД
2016

McHenry

Милан Решетар (Фото: САНУ–Ф 270)

МИЛАН РЕШЕТАР

МИЛАН РЕШЕТАР У ДУБРОВАЧКОЈ ШТАМПИ

Милан Решетар, један од најугледнијих Дубровчана XX века, већи део живота провео је у другим градовима, оставши увек у чврстим везама са Дубровником. Дубровачка штампа пратила је Решетарове научне успехе и повремено је објављивала његове научнопопуларне и културноисторијске прилоге. Тако је у „Дубровнику, календару за просту годину 1899.“ објављен Решетаров чланак *Дубровачки ђојови у ђочешку нашега вијека*, а у „Дубровнику“ из 1901. чланак *Кајетан Јозо Оребић*.¹ Чланак *Велика дубровачка трешња ђо ојису холанцкога консула у Смирни* објављен је у „Дубровнику“ из 1901. године?²

Поред прилога Милана Решетара у дубровачкој штампи су објављивани и чланци о његовим научним радовима и признањима које је добијао. Дубровачки часопис „Срђ“ донео је 1902. године белешку да је у првој свесци XXIV књиге Јагићева „Архива за словенску филологију“ објављено пет чланака Милана Решетара – о оригиналу Лукарићева превода *Ашаманџе*, о Златарићевом *Аминџи*, о најстаријим приморским црквеним песмама и о португалском преводу Марулићеве књиге, како ју је објаснио крижевачки библиотеграф Мирко Брејер. Решетар је пронашао оригинал из 1579. године, који је Лукарић превео, а чији је аутор италијански песник Ђироламо Зојо (*Girolamo Zorrio*). Говорећи о Златаревићеву *Љубомиру*, Решетар је потврдио Будманијево мишљење да је српски превод најстарији.³

„Срђ“ је објавио и белешку да је Петроградска академија наука изабрала доцента на бечком универзитету др Милана Решетара за свог дописног члана.⁴

„Срђ“ је такође известио да је у првој свесци јубиларног XXV тома „Archiv für slavische Philologie“ изашла расправа професора Решетара *Die Metrik Gundulić's*, у којој Решетар показује шта је код Гундулића самосвојно, шта наслеђено од старијих дубровачких песника, а шта представља утицај италијанске књижевности, и констатује да су Гундулићева *Дијана* и *Армида* драмске сцене.⁵ У часопису „Срђ“ објављена је белешка да је у „Просвјетном гласнику“ изашао превод Решетарове расправе *Гундулићева метрика*, која је претходно била објављена у Јагићеву „Архиву за словенску филологију“.⁶ „Срђ“ је такође донео белешку да је др Милан Решетар постављен на

универзитету у Бечу за „изванредног професора славистике особитијем обзиром на српски језик и књижевност“;⁷ а у истом часопису објављен је и Решетаров чланак *Славенске колоније у Италији*, у којем је он изнео резултате својих истраживања о колонијама у јужној Италији и свој одговор на питање одакле су ти Словени дошли. С њима се први сусрео Медо Пуцић у Напуљу, а шири интерес за њих пробудио је др Јосип Смодлака. Решетар у томе раду наводи да су га Смодлакини чланци подстакли да посети те словенске колоније и да тамо проведе један месец. У своме раду он такође доказује да су ови Словени у јужну Италију дошли из Макарског приморја.⁸

У листу „Дубровник“ из 1908, Милан Решетар је објавио чланак *Дубровачки брод XVI. вијека*, а у броју 52. и 53. *Медаље Дубровачке републике*? У истом листу објављен је Решетаров чланак *Споменице Дубровачке републике* као и чланак *Печат, застава и грб Дубровачке републике*, у којем се расправља о главним симболима старог Дубровника. Решетар ту заступа мишљење да је Дубровник још у време Византије имао свој печат, јер је Дубровачка општина самостално склапала уговоре са суседним српским владарима и италијанским градовима. Док су Дубровчани били под влашћу Угарске радије су користили заставу Светог Влаха него угарску заставу, али је, како констатује Решетар, Дубровник добио грб од угарског краља.¹⁰

¹ Milan Rešetar, *Kapetan Jozo Orebić*, Dubrovnik X, 7 (17. februar 1901), 2 (бр. 66 у библиографији у овом зборнику).

² Milan Rešetar, *Velika dubrovačka trešnja po opisu holanckoga konsula u Smirni*, Dubrovnik X, 46 (17. novembra 1901), 1–3 (бр. 57).

³ *Kulturne vijesti*, Срђ – Срđ I, 9 (16. maja 1902), 419.

⁴ *Bišeke*, Срђ – Срđ II, 3 (16. februara 1903), 142.

⁵ *Bišeke*, Срђ – Срđ II, 8 (30. aprila 1903), 382.

⁶ *Bišeke*, Срђ – Срđ II, 15 (16. avgusta 1903), 727.

⁷ *Bišeke*, Срђ – Срđ II, 24 (31. decembra 1903), 1168.

⁸ Milan Rešetar, *Slavenske kolonije u Italiji*, Срђ – Срđ VI, 24 (31. decembra – decembra 1907), 1105–1127 (бр. 94).

⁹ Milan Rešetar, *Dubrovački brod XVI. vijeka*, Dubrovnik XVII, 13 (1908), 1–2, *Medalje Dubrovačke republike* Dubrovnik XVII, 52–53 (1908), 2–6, 3–4 (бр. 97, 99).

¹⁰ Milan Rešetar, *Spomenice Dubrovačke republike*, Dubrovnik XVIII, 2 (1909), 1, XVIII, 3 (1909), 1 (бр. 108); *Pečat, zastava i grb Dubrovačke republike*, Dubrovnik XVIII, 30 (4. maja 1909), 1–2, XVIII, 31 (7. maja 1909), 2–3, XVIII, 32 (11. maja 1909) 1–2, XVIII, 33 (14. maja 1909) 2, XVIII, 34 (18. maja 1909), 1–2, XVIII, 35 (21. maja 1909) 1–2 (бр. 106).

У „Дубровнику“ из 1920. Решетар је објавио чланак *Дубровачки Двор*. Када је после Првог светског рата враћен у Дубровник део старог дубровачког архива који су аустријске власти однеле из Дубровника 1914, Решетар се изненадио да су домаће власти избациле из Двора оно што су затекле од архива. Није знао шта да ради са 84 велике шкриње. Са дозволом цивилне и војне власти, део старог дубровачког архива ипак је враћен у Двор. Поводом предлога да Кнежев двор у Дубровнику постане Краљев двор, Решетар је заступао мишљење да Двор у Дубровнику треба оставити Дубровчанима.¹¹

На молбе дубровачких друштава (Југославенског академског клуба и Народне женске задруге), Милан Решетар је почетком двадесетих година XX века држао предавања у Дубровнику, о чему је извештавала дубровачка штампа. Југославенски академски клуб је одржавао седнице у просторијама соколског друштва, Слоге и Дубровачког радничког друштва, где је приређивао и предавања. Милан Решетар је ту одржао предавања „О књижевном и пучком говору у Дубровнику“. На позив Народне женске задруге Милан Решетар је 4. маја 1920. одржао предавање у дворани Соколског дома „О културним приликама у Дубровнику средњег вијека“ као дванаесто јавно предавање које је та задруга организовала.¹²

У листу „Дубровник“ из 1924. објављен је први део чланка *Дубровачка вијећница*. У „Дубровачком листу“ из 1925. изашао је чланак *Два дубровачка швиндлера из 17-ог вијека*, а у „Дубровачком листу“ из 1926. чланак *Почетак дубровачке оџине*.¹³ У „Дубровачком листу“ објављени су чланци *Анџунини и лазарини*, *Нова дубровачка власћела*, *Саламанкези и сорбонези*, *Последњи дубровачки власћелин* и *Славенска презимена дубровачке власћеле*.¹⁴

У ревији „Дубровник“ објављен је рад *Дубровачко Велико вијеће*. Под влашћу Венеције избијали су сукоби између кнеза и Великог већа. У раду се истиче да је касније Велико веће било врховна власт у Дубровнику и да је у њему била сабрана пунолетна властела. Власти нису имале тешкоћа само са опадањем броја властеле него и с њеним односом према дужности коју су имали. На пример – нису долазили редовно на састанке Већа, а приликом гласања неки би се устезали да убаци куглицу у једну или другу посуду. Због тога је уведена глоба за оне који нису долазили на састанке Већа. Решетар се у томе раду бави и питањем броја чланова Великог већа, чији је број у различитим временима опадао и растао.¹⁵

У часопису „Дубрава“ објављен је Решетаров чланак *Најстарији дубровачки закон о њри-*

јама и њировима. Решетар је тај закон из 1235. сматрао за један од најстаријих сачуваних дубровачких закона. У име њрије се невести није могло дати више од 200 перпера. Могло је да се пирује само оног дана када је младожења водио невесту својој кући. Закон није вредео за онога који је узимао девојку изван Дубровника.¹⁶

И по одласку у Италију Милан Решетар је одржавао контакт са Дубровником и сарађивао са листом „Дубровник“. Поводом преноса посмртних остатака др Франа Кулишића 5. новембра 1937. у овоме листу објављен је Решетаров чланак у којем је писао о контактима са својим некадашњим ђаком истакавши, поред осталог, да Франо Кулишић није могао да добије место суплента у дубровачкој гимназији јер је био одушевљени Србин, па се уместо тога примио уређивања Богишићеве библиотеке у Цавтату. Изгубивши наду да ће добити место у дубровачкој гимназији или у архиву, тражио је и добио је место у цетињској гимназији. По повратку у Дубровник Кулишић је постао секретар дубровачке Матице српске, а по објави рата Србији био је ухапшен као „политички сумњив“. До 3. децембра 1914. држан је у затвору у Шибенику без истраге и оптужнице против њега, после чега је био пуштен са обавезом боравка у једном месту у Горњој Аустрији. У интернацији је наставио да прима плату од дубровачке Матице српске.¹⁷

Решетар је у листу „Дубровник“ објавио чланак *Којега је дана умро и гдје је сахрањен Гундулић*. Поводом вести о проналаску Гундулићева гроба Решетар се обратио књижевнику оцу Урбану Талији, који се у *Народној Свијести* бавио тим питањем. Он му је на сва питања опширно

¹¹ Milan Rešetar, *Dubrovački Dvor*, Rad 22 (17. aprila 1920), 2 (бр. 167).

¹² *Jugoslav. Akad. Klub*, Rad 40 (21. avgusta 1920); *Dva dubrovačka švindlera iz 17-oga vijeka*, Dubrovački list II, 10 (1925), 1–2, *Početak dubrovačke općine*, Dubrovački list III, 26 (1926), 1–2 (бр. 207, 225).

¹³ Milan Rešetar, *Dubrovačka vijećnica*, Dubrovnik II, 31 (1924), *Dva dubrovačka švindlera iz 17-oga vijeka*, Dubrovački list II, 10 (1925), 1–2, *Početak dubrovačke općine*, Dubrovački list III, 26 (1926), 1–2 (бр. 207, 225).

¹⁴ Milan Rešetar, *Antunini i lazarinini*, Dubrovački list II, 37 (1925), 1–2; *Nova dubrovačka vlastela*, Dubrovački list II, 13 (1925), 1–2; *Salamankezi i sorbonezi*, Dubrovački list II, 19 (1925), 1–2; *Posljednji dubrovački vlastelin*, Dubrovački list II, 25 (1925), 2–3; *Slavenska prezimena dubrovačke vlastele*, Dubrovački list II, 32, (1925), II, 33, (1925), 1–2 (бр. 219, 208, 215, 214, 218).

¹⁵ Milan Rešetar, *Dubrovačko Veliko vijeće*, Dubrovnik mjesečna ilustrovana revija I (1929), 3–10, 60–68 (бр. 238).

¹⁶ Milan Rešetar, *Najstariji dubrovački zakon o prćijama*, Dubrava III 22 (1935), 3 (бр. 285).

¹⁷ Milan Rešetar, *Iz pisama pok. Frana Kulišića*, Dubrovnik XXIV, 48 (24. decembar 1937), 1–2.

одговорио. У свом чланку Решетар је тврдио да гроб није пронађен и да је Гундулић сахрањен под великим олтаром.¹⁸

Лист „Дубровник“ је такође доносио вести о признањима које је Милан Решетар добијао за свој рад. Поводом именовања Милана Решетара за почасног доктора Фирентинског универзитета у „Дубровнику“ је истакнуто да су културне и научне установе Загреба, Београда и Љубљане „са једнаким симпатијама поздравиле промоцију Др Решетара.“ Дубровачка општина одлучила је да се поводом именовања др Решетару поклонни сребрни кип Светог Влаха. На иницијативу Дубровачког радничког друштва све дубровачке културне и националне установе упутиле су Решетару заједничку посланицу, коју му је, на свечаности додељивања почасног доктората у Фиренци, предао секретар Дубровачког радничког друштва Јаша Милославић, као делегат Друштва. Декан Филозофског факултета у Фиренци Салми истакао је значај издања *Српској молићвеника*, који је, као прву књигу штампану ћирилицом на српском народном језику, објавио у Венецији Дубровчанин Франо Мицаловић 1512. године, и који је, уз пратећу студију, 1938. године донео у транскрипцији Милан Решетар у Посебним издањима Српске краљевске академије. Решетар је захвалио дубровачким културним и националним установама писмом у коме је истакао: „Ја у том поздраву из мога драгог родног Града видим и признање да сам увијек, премда понајвише, нажалост издалека, радио за наш Дубровник и његову славну прошлост и да сам тим заслужио да ме моји суграђани још увијек сматрају правим и „старим“ Дубровчанином и по мишљењу и по осјећају, а не само по годинама.“ Захвалио је и др Антуну Буцонићу и Општини дубровачкој.¹⁹

Милан Решетар и Марко Мурат изабрани су 16. фебруара 1940. године за редовне чланове Српске краљевске академије. Тим поводом дубровачке културне и националне установе упутиле су свечану честитку академику Решетару у Фиренцу, а посебна делегација је посетила сликара Марка Мурата и честитала му избор. У честитки се истиче: „Одлука Краљев. Српске Академије Наука са којом Вас уводи међу своје редовне чланове бесмртнике, изазвала је у нама осјећаје поноса и среће, јер у њој видимо не само заслужено признање једном великом духу и узорном научном реднику него и још један доказ више да вјечни културни капитали старе Словинске Дубраве представљају у овом часу и гаранцију за њену будућност. Честитајући Вам избор, молимо Вас и овом пригодном да вјерујете

у наше старо пријатељство и поштовање које гојимо за Вашу личност као човјека, и као научника и Дубровчанина.“²⁰

На поздравни телеграм Матице српске дубровачке Милану Решетару, поводом његовог избора за редовног члана Српске краљевске академије, Решетар је одговорио: „Најтоплије захваљујем „Матици Српској“ мојега незаборавнога роднога Дубровчанина, што се је сјетила мене врло старог Дубровчанина, који сам се врло млад одбио у туђ свијет. [...] али се веселим, вјерујте ми, ради нашега Дубровника више него ли ради себе, а особито ми је мило што је та иста почаст дата г. Марку Мурату – још једном Дубровчанину из броја *старих бораца Срба католика, који изумиремо*.“²¹ У истом броју „Дубровника“ је истакнуто да из „одлуке Краљевске Српске Академије наука, највеће наше научне установе, да у коло својих редовних чланова уведе два еминентна претставника старе Српске Гарде, видимо још један увјерљиви знак обнављања старих духовних веза по којима је Дубровник и за вријеме дугог ропства успјевао да сачува своје словинско достојанство и све оно што га је чинило великим и привлачним за читав Славенски Југ и за читав културни свијет“. Представници српских и југословенских друштава у Дубровнику писмено су такође честитали избор за дописног члана историчару Јорју Тадићу.²²

Име Милана Решетара се помиње у листу *Дубровник* и поводом 36. годишњице смрти Антуна Фабриса, где се констатује да он „као млад наставник није могао доћи никако на катедру умних професора и ријетких родољуба: Будманија, Зоре, Кастрепелија и Групковића у Дубровник, као ни сви остали честити Срби Дубровчани: Решетар, Кулишић, Радуловић и Колендић“.²³

У „Гласнику Дубровачког ученог друштва ‘Свети Влахо’“ објављена су три Решетарова чланка: *Попис дубровачкијех власћеоскијех њородица, Дубровачке њамнице, Трешње у Дубровнику і. 1843–1845. У раду Попис дубровачкијех власћеоскијех њородица* Решетар је писао

¹⁸ Milan Rešetar, *Kojega je dana umro i gdje je sahranjen Gundulić*, *Dubrovnik* XXVI, 17 (29. aprila 1939), 1–2 (бр. 309).

¹⁹ *Stara slovinska garda – Naš ponos*, *Dubrovnik* XXVI, 28 (15. juli 1939), 1, 2.

²⁰ *Dubrovačke vijesti*, *Dubrovnik* XXVII, 11 (16. mart 1940), 4.

²¹ *Zahvala Gospara dr. Milana Rešetara*, *Dubrovnik* XXVII, 10 (9. mart 1940), 4. *Dubrovačke vijesti*, *Dubrovnik* XXVII, 11 (16. mart 1940), 4.

²² *Duh našeh starog Pjemonta i Slovinske Dubrave*, *Dubrovnik* XXVII, 10 (9. mart 1940), 1; *Dubrovačke vijesti*, *Dubrovnik* XXVII, 11 (16. mart 1940), 4.

²³ *Uspomeni Antuna Fabrisa o 36 godišnjici smrti 14. okt. mj.*, *Dubrovnik* XXVII, 40 (Kotor–Dubrovnik 12. oktobra 1940), 1.

о значају и заслугама дубровачке властеле што је Дубровник вековима био културни центар на читавом Балканском полуострву истичући: „Дубровник [...] има да у првоме реду захвали својој властели што су тако мудро њим управљали. Сасвим је дакле оправдано да се нарочито ми Дубровчани с поштовањем и са захвалношћу сјећамо наше старе властеле – ми, њихови негдашњи кметови, њих, наших негдашњих господара“. У чланку *Дубровачке тамнице* Решетар је изнео своје истраживање у изворима где су се налазиле тамнице у Дубровнику. У чланку *Трешње у Дубровнику I. 1843–1845.* истакао је да је мало који град у Европи страдао од земљотреса као Дубровник. Међу папирима свога оца нашао је забелешке о земљотресима из 1843–1845. Осим тога, њему је у гимназији др Иван Аугуст Казначић причао о својим доживљајима током тих

земљотреса. Тиме је допунио писце који су раније извештавали о земљотресима у Дубровнику.²⁴

Милан Решетар сарађивао је и са дубровачким листом „Црвена Хрватска“, који је 1910. донео његов чланак *Ријетке новије дубровачке медаље*.²⁵

Милан Решетар био је један од најистакнутијих Дубровчана у првој половини XX века. Већи део живота провео је у другим градовима оставши увек у чврстим везама са Дубровником. Током четири деценије био је присутан у дубровачкој штампи како својим научним прилозима из широког круга историјских и филолошких тема, тако и чланцима који су били објављени њему у част. Као што прегледана грађа показује, Решетарове везе са дубровачком штампом биле су разноврсне и осветљавају његову приврженост Дубровнику и велики углед који је у свом родном граду имао.

²⁴ Milan Rešetar, *Popis dubrovačkih vlasteoskih porodica*, 1–11, *Dubrovačke tamnice*, 39–44, *Trešnje u Dubrovniku g. 1843–1845*, 47–49, *Glasnik Dubrovačkog učenog društva „Sveti Vlaho“* 1 (1929) (бр. 237, 242, 245).

²⁵ Milan Rešetar, *Rijetke novije dubrovačke medalje*, *Crvena Hrvatska* 83 (1910), 2–3 (бр. 115).